

## Dersin Amacı

Bu ders, İslam medeniyetinin doğuşu, gelişimi ve dünya tarihine etkilerini inceleyerek öğrencilerin tarihî süreçleri analiz edebilme, farklı kültürlerle etkileşimlerini değerlendirebilme ve İslam medeniyetinin bilim, sanat ve kurumlar alanındaki katkılarını kavrayabilir. Bu ders, İslam medeniyetinin tarihî sürecini, entelektüel ve kurumsal gelişimini, dünya tarihine olan etkilerini derinlemesine analiz etmeyi amaçlar. Öğrenciler, birincil kaynaklar ve modern akademik literatür ışığında İslam medeniyetinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendireceklerdir.

## Dersin İçeriği

Bu derste İslam medeniyetinin doğuşu, gelişimi ve dünya tarihine etkileri incelenir. İslam öncesi Arap toplumu ve komşu medeniyetler tanıtılır, Hz. Peygamber dönemi ve Medine toplumu ele alınır. Raşid Halifeler devri ve ilk kurumların oluşumu, Emevîler dönemi ve şehirleşme süreçleri, Abbasîler dönemi ve Bağdat'ın ilim merkezi hâline gelmesi üzerinde durulur. İslam medeniyetinde ilim, eğitim ve bilim kurumları; sosyal hayatı şekillendiren vakıf müesseseleri ve bîmaristanlar; İslam sanatı ve mimarisi; bilim ve teknolojiadaki gelişmeler ile önemli bilgilerin katkıları ayrıntılı biçimde işlenir. Ayrıca İslam dünyasında ekonomi, ticaret ve maliye sistemi, siyasi ve hukukî kurumlar ile farklı coğrafyalardaki medeniyet merkezleri (Endülüs, Selçuklu, Osmanlı vb.) incelenir. Son olarak, Moğol istilaları ve Haçlı seferlerinin etkileri, İslam dünyasındaki krizler, gerileme ve yenilenme hareketleri ele alınır.

## Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Kafesoğlu, İ. (2018). Türk-İslâm medeniyeti tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. Merçil, E. (2011). İslâm medeniyeti tarihi. İstanbul: Bilge Kültür Sanat. Şeşen, R. (2015). İslam medeniyeti tarihi. İstanbul: Ensar Neşriyat. Yıldız, H. D. (2017). İslam medeniyet tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları. Şeker. M. (2021). İslam Tarihi Medeniyeti İslam Medeniyeti 14-15. cilt) Akyüz, V. (2014). İslâm medeniyet tarihi. İstanbul: Ensar Neşriyat. Aydın, M. (2012). İslam medeniyetine giriş. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. Bayram, M. (2018). İslam medeniyeti tarihi. Konya: Palet Yayınları. Çelik, H. (2017). İslâm medeniyeti ve kurumları. İstanbul: Rağbet Yayınları. Günaltay, Ş. (2017). İslâm medeniyeti tarihi. Ankara: Akçağ Yayınları. Kafesoğlu, İ. (2018). Türk-İslâm medeniyeti tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. Kara, M. (2010). Tasavvuf ve tarikatlar tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları. Merçil, E. (2011). İslâm medeniyeti tarihi. İstanbul: Bilge Kültür Sanat. Şeşen, R. (2015). İslam medeniyeti tarihi. İstanbul: Ensar Neşriyat. Yıldız, H. D. (2017). İslam medeniyet tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları. Yücesoy, H. (2019). İslam medeniyetinde siyaset ve toplum. İstanbul: Ketebe Yayınları.

## Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Ders Sunumları ve Tartışmalar Öğrenciler, her hafta işlenen konular üzerine sınıf içi tartışmalara katılır. Makale ve Kitap Okumaları Araştırma Ödevi / Seminer Sunumu Birincil Kaynak İncelemeleri Tarihî kronikler, belgeler ve klasik eserlerden seçilmiş metinler okunur ve analiz edilir.

## Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Öğrencilerden belirli bir tema (ör. Beytül-Hikme, Endülüs'te bilim, Selçuklu vakıfları) üzerine 10–15 sayfalık bir araştırma raporu hazırlamaları istenebilir. Öğrencilerden İbn Haldun, Taberî, İbnü'l-Esir veya modern Türkçe çevirilerden bölümler seçip analiz etmeleri istenebilir. Her hafta bir öğrenci, konuyla ilgili temel bir metni özetler ve sınıf tartışmasını yönlendirir. İslam medeniyetinin Avrupa Orta Çağı, Çin veya Hint uygarlıkları ile karşılaştırılması teşvik edilir. İslam fetihleri, ticaret yolları, ilim merkezleri haritalar üzerinden analiz edilir. Öğrencilere ISNAD veya APA formatında dipnot, kaynakça düzenlemeyi öğreten kısa bir atölye yapılabilir.

## Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Dr. Kadir ERBİL

## Dersin Verilişi

slam Medeniyeti Tarihi dersi, sadece bilgi aktarımı değil, öğrenciye tarihî olayları analiz ettirme, yorum yapma ve farklı kaynakları karşılaştırma imkânı sağlayacak şekilde yürütülmelidir. Derslerde metin okumaları, harita ve görsel destekli anlatımlar kullanılmalı; öğrencilere küçük araştırma projeleri ve seminerler vererek aktif katılım sağlanmalıdır. Eleştirel düşünmeyi teşvik eden tartışmalar ve dönem sonunda araştırma makalesi hazırlığı ile öğrencilerin akademik üretkenliği geliştirilmelidir.

## Dersi Veren Öğretim Elemanları

Dr. Öğr. Üyesi Kadir Erbil

## Program Çıktısı

- İslam medeniyetinin ortaya çıkış sürecini ve tarihsel arka planını açıklayabilir.
- İslam medeniyetinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel kurumlarını analiz eder.
- İslam medeniyetinde ilim, sanat ve mimari alanındaki gelişmeleri tanımlar ve değerlendirebilir.
- Birincil kaynaklar (kronikler, belgeler) ve modern araştırmaları karşılaştırarak eleştirel bir bakış geliştirir.
- İslam medeniyetinin diğer uygarlıklarla olan etkileşimlerini ve karşılıklı etkilerini yorumlar.
- Akademik yazım kurallarına uygun biçimde araştırma raporu veya seminer sunumu hazırlar.

| Sıra | Hazırlık Bilgileri                                                                | Öğretim                     |                                                                                                                                                             | Uygulama |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
|      |                                                                                   | Laboratuvar                 | Metodları Teorik                                                                                                                                            |          |
| 1    | Medeniyet kavramı ve kullanımı hakkında bilgi edinir.                             | Tartışma                    | Giriş ve Kavramsal Çerçeve Medeniyet, kültür, uygarlık kavramları İslam medeniyetinin tarihî temelleri Medeniyet tarihinin metodolojisi                     |          |
| 2    | İslam medeniyetinin kaynakları hakkında bilgi edinir.                             | Anlatım-tartışma            | İslam Medeniyetinin Kaynakları Kur'an, Sünnet ve temel değerler Arap, Fars ve Bizans mirası İslam öncesi Arap toplumu                                       |          |
| 3    | İslam'ın ilk dönemlerine ait bilgi edinir.                                        | anlatma, tartışma           | İslam'ın Doğuşu ve İlk Dönem, Hz. Peygamber dönemi: Toplumsal dönüşüm, Hicret ve Medine Vesikası, İlk İslam devleti kurumları                               |          |
| 4    | Dört halife dönem, ile çeşitli bilgiler edinir.                                   | anlatma, tartışma           | Dört Halife Dönemi ve Kurumsallaşma, Siyasî, idarî ve ekonomik düzen, Fetihler ve kültürel etkileşim, İlk eğitim ve hukuk kurumları.                        |          |
| 5    | Emeviler dönemi hakkında bilgi edinir.                                            | anlatım, tartışma           | Emeviler Dönemi, Merkeziyetçi devlet yapısı, Araplaşma politikaları ve toplumda ayrışma, İlk büyük İslam şehirlerinin doğuşu.                               |          |
| 6    | Abbasiler hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi edinir.                             | anlatma, tartışma           | Abbasiler ve Altın Çağ, Bağdat ve ilim merkezlerinin yükselişi, Beytül-Hikme ve tercüme hareketi, Felsefe ve bilimde entelektüel patlama.                   |          |
| 7    | İslam'da ilim ve ilim kurumları hakkında bilgi edinir.                            | anlatım, tartışma           | İlim, Eğitim ve Bilim Kurumları, Medrese sistemi ve icazet geleneği, İslam dünyasında kütüphaneler, Bilim dallarının tasnifi ve gelişimi.                   |          |
| 8    |                                                                                   | soru-cevap                  | ara sınav/Vize                                                                                                                                              |          |
| 9    | İslam'da vakıflar, hastaneler ve toplumsal dayanışma hakkında bilgi edinir.       | anlatım, tartışma           | Sosyal Kurumlar ve Kamu Hizmetleri, Vakıf müessesesi, Bimaristanlar ve sağlık hizmetleri Fakirler, yetimler ve toplumsal dayanışma                          |          |
| 10   | Müslüman ilim adamları ve ilme katkıları hakkında bilgi edinir.                   | anlatım, tartışma           | Bilim ve Teknoloji, Matematik, astronomi, tıp ve kimya, Öncü âlimler ve eserleri, Avrupa Rönesansı'na etkileri.                                             |          |
| 11   | İslam sanatları ve estetik hakkında bilgi edinir.                                 | anlatım, tartışma, gösterim | İslam Sanatı ve Mimarisi, İslam estetik anlayışı, Camiler, medreseler, saraylar, Hat ve süsleme sanatları                                                   |          |
| 12   | Halifelik, divanlar ve İslam hukuku hakkında bilgi edinir.                        | anlatım, tartışma           | Siyasî ve Hukukî Kurumlar, Halifelik, vezirlik, divanlar, İslam hukuk ekolleri ve içtihat, Yönetim ve adalet anlayışı.                                      |          |
| 13   | Endülüs, Selçuklu ve Osmanlı kültür ve medeniyeti hakkında bilgi edinir.          | anlatım, tartışma           | Bölgesel Medeniyetler ve Çoğulculuk, Endülüs ve Kurtuba medeniyeti, Selçuklu ve Osmanlı tecrübeleri, Afrika, Hindistan, Orta Asya'da İslam                  |          |
| 14   | İslam'ın ticaret ve tüccara verdiği değer, ticaret yolları hakkında bilgi edinir. | anlatım, tartışma           | Ekonomi ve Ticaret, Pazarlar, ticaret yolları ve maliye, İpek Yolu ve uluslararası ticaret, Para ve vergi sistemleri                                        |          |
| 15   |                                                                                   | Tartışma                    | Genel Değerlendirme ve Araştırma Sunumları, Öğrenci makale sunumları, Dönem boyunca ele alınan kavramların tartışması, Günümüzde İslam medeniyetinin mirası |          |

## İş Yükleri

| Aktiviteler                  | Sayısı | Süresi (saat) |
|------------------------------|--------|---------------|
| Vize                         | 1      | 5,00          |
| Derse Katılım                | 10     | 10,00         |
| Ders Öncesi Bireysel Çalışma | 3      | 15,00         |
| Ara Sınav Hazırlık           | 3      | 10,00         |

## Değerlendirme

| Aktiviteler | Ağırlığı (%) |
|-------------|--------------|
| Vize        | 40,00        |
| Final       | 60,00        |